

Bo'lajak o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish jarayonlarida kasbiy mahorati

Odinaxon Abduqodir qizi Azimova
Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagog sifatida hozirgi kun talabiga xos bo'lgan "Zamonaviy o'qituvchi" nomiga va sifatiga erishishimiz uchun va bo'lajak o'qituvchilarni ham shunday tayorlashimiz va xar bir pedagogimizda quyudagi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini dasturini bilishlarini va undan to'la qonli foydalanish, o'zlari o'tayotgan dars mashg'ulotlarida esa foydalana olish ko'nikmalrini sakillantirishimiz lozim.

Kalit so'zlar: texnologiya, axborot texnologiyalari, o'qituvhci va o'quvchilar hamkorligi, bilish jarayonlari, bilim, ko'nikma, malaka, pedagogik mahorat, dasturiy ta'minot, didaktik materiyalllar

Professional skills of future teachers in using information and communication technologies

Odinakhon Abduqodir kizi Azimova
Namangan State University

Abstract: In this article, in order to achieve the name and quality of "Modern teacher" as a pedagogue, which is characteristic of today's demand, and to train future teachers in the same way, and to ensure that each of our pedagogues knows the following modern information and communication technologies program and is full of it. We need to improve the skills of using them in their classrooms.

Keywords: technology, information technologies, cooperation between teachers and students, cognitive processes, knowledge, skills, competence, pedagogical skills, software, didactic materials

Biz ayni daqiqalarda XXI asrda - yangi axborot texnologiyalarida yashamoqdamiz. Ayni davrda axborot texnologiyalariga oid bilim va ko'nikmaga ega bo'lmay turub zarur ko'nikma va malakalarni shakllantirib bo'lmaydi. Pedagog mutaxassislar va O'quvchilar xayotiy zarur bo'lgan XXI asr bilim va ko'nikmalariga ega bo'lishlari va ularni keyingi xayotiy jarayonlarning xar bir daqiqasiga tayyorligining bosh me'zoni hisoblanadi. Ayni zamonda zamonaviy ta'limning maqsad va vazifalari ham zamonaviy ta'limning maqsad va vazifalariga va u qo'yayotgan

muhim talablar asosida o'zgarib bormoqda, ta'lim tarbiya jarayonlari an'anaviy ta'lim yondoshuvi XXI asr ta'lim yondoshuviga, ya'ni shaxsga yo'naltirilgan ta'limga asta sekinlik bilan o'z joyini bo'shatib bermoqda. Bunday ta'lim yondoshuvining asosida o'qituvchi va o'quvchi shaxsining to'la rivojlanishi, tez o'zgaruvchan xayotga xar taraflama tayyor bo'lishi va ularning mustaqil ravishda bilim olish ko'nikmalari, ijodiy fikrlashlarini rivojlantirish orqali axborotlar asrida axborotlarni tanqidiy nuqtai nazaridan to'g'ri izlash, tanlab olishni, oldida turgan mauammolarni nafaqat ko'ra bilish, balki ularni ifodalash va hal eta olish qobiliyati ham belgilanadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari, pedagoglar faoliyat jarayonida foydalanadigan kompyuter va kompyuter dasturlari insonlar bajaradigan ishlarni yengillashtirish bilan bir qatorda samarali faoliyat yuritishlari va zamonaviy bilimlarga ega bo'lishlari uchun yaratilmoqda. Bu kabi zamonaviy yondashuvlar pedagog kadrlar uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda va u pedagoglarning yangi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish shartlarini talab etmoqda. Xar bir pedagog o'z ustida ishlashi doimo izzlanishda eng so'ngi yangiliklarni ta'lim jarayonlariga qo'llay olishi ularni zamon bilan hamnafas harakat qilishlariga turtki bo'ladi.

Hozirgi jadal suratlar bilan rivojlanayotgan fan texnika asrida dunyo mehnat bozori ish o'rinlarini jadal suratlar bilan o'zgarmoqda va bu ayni daqiqalarda yana yangilarini yangi loyihalar yangi yo'nalishlar paydo bo'lishiga ta'sir etmoqda. Biz ham ta'lim tizimini ham shunga mos ravishda jadal suratlar bilan olib borishimiz bo'lajak o'qituvchilarni esa shu mezonlarga javob bera oladigan ko'nikmalar bilan qurollantirishimiz lozim. Pedagoglar xar bir jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) ta'lim jarayoniga joriy etish usullari, texnologiyalari va ayni damda metodlari bilan o'quvchilarga XXI asrda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish xarakat qilishlari va eng muhim vositalardan to'g'ri va aniq foydalana olishlari lozim. Bo'lajak o'qituvchilarni kelajak ta'lim tarbiya jarayonlariga tayyorlar ekanamiz xar o'qituvchida shaxsiy va kasbiy sifatlarni rivojlantirishimiz, qanday sharaflari va prezidentimiz tabiri ilan aytganda kasblarning eng etiborli turlaridan biri bo'lgan o'qituvchilik kasbini egallayotganliglarini xis eta olishlariga erishishimiz lozim shundagina mas'uliyat va o'z kasbiga fidiyi insonlarni tarbiyalashimiz mumkin. Manashunday eng kerakli va sharaflari kasbni yetuk mutaxasisi bo'lishlari uchun esa zamon bilan hamnafas holda xarakat qilishlar va amonaviy kasblarni va zamonaviy ta'lim tarbiya usullari, shakillari va metodlaridan foydalanish ko'nikmasiga ham ega bo'lishlari lozim.

Pedagog sifatida hozirgi kun talabiga xos bo'lgan "Zamonaviy o'qituvchi" nomiga va sifatiga erishishimiz uchun va bo'lajak o'qituvchilarni ham shunday tayorlashimiz uchun xar bir pedagogimizda quyudagi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini dasturini bilishlarini va undan to'la qonli

foydalanish o'zlari o'tayotgan dars mashg'ulotlarida esa foydalana olish ko'nikmalrini shakillantirishimiz lozim.

Har bir fan o'qituvchilari axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini savodxonligi bo'yicha uyudagi boshlang'ich ko'nikmaga ega bo'lishlari lozim: Dars mashg'ulotini boshlashdan avval dars jarayoniga tayyorgarlik bosqichida o'qituvchi mashg'ulotda o'quvchilarga nimani va qanday yangi bilimlarni bermoqchi Yangi bilimlarni berishda albatta o'qituvchi Kompyuter haqida tushunchaga ega bo'lish va uning ishlash prinsiplarini bilishi lozim. Buning uchun esa unda kompyuter savodxonligi bo'ishi lozim. Agar o'qituvchi o'zi bilimga ega bo'lmasa unda o'quvchilarga nima va qanday usulda o'rgatadi? O'qituvchi zamonaviy ta'lim jarayonida Dasturiy ta'minot haqida bilimlarga ega bo'lmasa, didaktik materiallarni eng sodda, tushunarli tarzda va o'tayotgan fan dasturidan ishchi xujjatlarni tayyorlashda o'zi uchun qullay, sodda, kam vaqt va kuch sarfaydigan matn muxarrirlari, elektron jadvallar va boshqa amaliy dasturlar to'plamidan foydalana olsa o'z ustida ishlashga va bilim ko'nikmalarni rivojlantirishga ko'proq vaqt ajratadi. Yuqorida keltirilgan fikrlardan xulosa qilib asosiy o'rganishi va egallashi mumkin bo'lgan ko'nikmalarni keltirib o'tmoqchiman:

➤ Kompyuter savodxonligi bo'ishi lozim. (asosiy va qo'shimcha qurilmalari haqida ma'lumotga ega bo'lish);

➤ Kompyuter haqida tushunchaga ega bo'lish va uning ishlash prinsiplarini bilishi lozim;

➤ Dasturiy ta'minot haqida bilimlarga ega bo'lish;

➤ Didaktik materiallar va ishchi xujjatlarni tayyorlashda matn muxarrirlari, elektron jadvallar bilan ishlash ko'nikmalari;

➤ Amaliy dasturlar to'plamidan foydalana olish;

➤ Internet tarmog'i imkoniyatlaridan foydalanishni bilish.;

Pedagog mutaxassislarimiz o'z faoliyatlari davomida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari savodxonligiga ega bo'lishi bilan chegaralanib qolmasliklari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining eng samarali vositalaridan ta'lim samaradorligini oshirish yo'lida to'g'ri aniq va puxta texnologik xaritalar orqali foydalanish metodikasiga ham ega bo'lishsa ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishlari mumkin. Ya'ni, har bir mashg'ulot jarayonida fan o'qituvchisi o'zining dars jarayonini Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining eng samarali vositalaridan didaktik vosita sifatida foydalana olish ko'nikmasiga ega bo'lishi zarur.

Shu sababli, o'qituvchilarni doimo malaka oshirish kurslarida qayta tayyorlov mashg'ulotlarida nafaqat kompyuter savodxonligiga oid bilimlar amaliy ko'nikmalar, balki axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan ham samarali foydalanish metodikasiga oid mavzularni o'qitish bizni tezroq maqsadga erishishimizda amaliy yordam beradi. Shu o'rinda olimlar va mutaffakir pedagog mutaxasilar, ilm fan-texnika

jarayonlarida yutuqqa erishgan tajribalari olimlarning "O'qituvchi" va "Kompyuter"ga bergan judda ajoyib va o'rinli tariflarini keltirmoqchimiz. Olim va tadqiqotchi Kreyg Barretning quyudagi so'zlarini judda o'rinli bo'ladi: "Mo'jizani kompyuterlar emas, balki o'qituvchilar yaratadi." Ya'ni, axborot texnologiyalari vositalari pedagoglarga ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmaydi, bu jarayon faqat pedagogning ish samaradorligini va ish sifatini oshiradi o'quvchi tasir etish ko'lamini va sifatini yaxshilaydi. Kompyuterda dars jarayoni tashkil qilish va uni olib borish jarayonlari sifatliroq va samaraliroq amalga oshadi. Chunki o'quvchi og'zaki tushuntirishlardan ko'ra ko'proq malumotga va bilim sifatiga erishadi.

Hulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, zamonaviy o'qituvchi deb tarif keltirayotgan o'qituvchimiz o'quvchilarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishda xamkorlik qilishi, vujudga kelgan muammolarni xal etishi, bilimlarni izlashi, turli manbalardan olgan ma'lumotlarni tanqidiy nuqtai nazardan taxlil qila olishi va umumlantirish kabi ko'nikmalarni hosil qilishga ko'mak berishga qodir bo'lishli lozim. Olib borgan kuzatish va taxlillar shuni ko'rsatadiki, kompyuter savodxonligiga ega bo'lgan o'qituvchilar ham dars jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalaridan samarali foydalana olmaydilar bunga o'zlaridagi ayrim kasbiy sifatlarni yetishmasligi bunga sabab bo'ladi. Bu kabi muammolar va xolatlar ko'plab davlatlarning ta'lim tizimiga xos bo'lgan asosiy va dolzarb muammolardan biridir. Bundan ko'rinib turibdiki, aktuallik jihatidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan dars jarayonida foydalanish ko'nikmasi va metodikasi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari savodxonligiga ega bo'lishdan ko'ra muhimroq jarayonlardan biridir. Mazkur tavsiya etilayotgan ko'nikmalar zamonaviy o'qituvchining texnologik jihatdan savodxonligiga va ta'lim sifatini sezilarli tarzda rivojlantirishga amaliy yordam beradi. Har bir fan o'qituvchisi dars jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining vositalarini joriy etar ekan, ularning tuzilishi va ishlash prinsiplaridan ham xabardor bo'lish ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kamolova, A., & Ergasheva, G. S. Q. (2022). Yosh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o'rganishning o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 3(12), 590-592.
2. Kamolova, A. O. Q., & Husaynova, S. I. (2023). O'smirlar o'rtasida axloqsizlikni oldini olishda pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari. *Science and Education*, 4(2), 969-972.
3. Nishonova M.Ya., & Kamolova A.O. (2021). O'SMIRLARGA HUQUQIY BILIM BERISHDA KEYS STADI TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH. *Экономика и социум*, (8 (87)), 42-45.

4. Семенов И.Н. Психология рефлексии в организации творческого процесса мышления// Автореф. дисс. доктора психол. наук. - М., 1992.« 52 с

5. Bannayev, M. S. (2021). O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim va umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida psixologik xizmatning tashkil etish imkoniyati va muammolari. *Science and Education*, 2(7), 293-297.

6. Nishonova, M. Y., & Kamolova, A. O. (2021). USING CASE STADE TECHNOLOGY IN LEGAL EDUCATION FOR TEENAGERS. *Экономика и социум*, (8), 42-45.

7. кизи Ахмедова, Д. С., & кизи Камолова, А. О. (2022). ЎСМИРЛАРДА МЕЪЁРДАН ХУЛҚИЙ ОҒИШ ХОЛАТЛАРИНИ КОРРЕКЦИЈАЛАШ ЖАРАЁНЛАРИДА ХУҚУҚИЙ САВОДХОНЛИКНИНГ АХАМИЯТИ. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(3), 413-416.

8. Azimaxon Odiljon Qizi Kamolova (2023). Pedagoglik kasbi boshqa hamma kasblarning poydevoridir. *Science and Education*, 4 (5), 988-992.